

Ірина Юріївна ШТУЛЕР

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та банківської справи,
ВНЗ «Національна Академія Управління»
E-mail: shkirka2002@ukr.net

СТАБІЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Штулер, І. Ю. Стабілізація економіки України: інноваційний підхід [Текст] / Ірина Юріївна Штулер // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 23. – № 1. – С. 106-110. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Стабілізація економіки України вимагає зміни моделі розвитку, котра заснована на екстенсивних методах виробництва, на інноваційну модель розвитку країни.

Мета. Метою статті є виявлення інноваційних умов стабілізації національної економіки, адже лише інновації можуть її відродити та розвинути.

Метод. У процесі дослідження використано системний метод наукового пізнання (всі явища та процеси розглядаються й аналізуються у взаємозв'язку, взаємозалежності й розвитку), методи аналізу і синтезу (при описі базових процесів з наступними їх узагальненнями, узгодженнями та встановленням взаємозалежностей), історичного і логічного аналізу фахових та інформаційних джерел (при дослідженні еволюції постановки проблеми, підходів та спроб її розв'язання у вітчизняній та зарубіжній економічній літературі), системно-історичного аналізу (для встановлення та оцінки історичних передумов започаткування та розвитку стабілізаційних процесів з точки зору інноваційності в Україні та інших країнах світу).

Результати. Розкрито спрямованість та механізми реалізації інноваційної політики Німеччини, Польщі, Росії та України. Охарактеризовано потенційну потребу в активізації інноваційної діяльності задля стабілізації національної економіки. Виявлено особливості українського ринку науково-технічної продукції. Розкрито триступеневу систему реалізації інноваційної політики.

Ключові слова: інноваційна діяльність; інноваційне управління; інноваційний розвиток; економічна система; рівновага; стійкість; гомеостазис.

Iryna Yuriyivna SHTULER

PhD in Economics,
Associate Professor,
National Academy of Management
E-mail: shkirka2002@ukr.net

ECONOMIC STABILIZATION OF UKRAINE: INNOVATIVE APPROACH

Abstract

Introduction. Stabilization of Economy of Ukraine requires a change of development model, which is based on extensive production methods, the innovative model of development.

Goal. The article is to identify innovative conditions that stabilize the national economy, as only innovation can provide its revival and development.

Method. The study has used a systematic method of scientific knowledge (all phenomena and processes are considered and analyzed in the relationship, interdependence and development), methods of analysis and synthesis (the description of basic processes following their synthesis, coordination and installation of interdependencies), historical and logical analysis and specialized information sources (the study of the evolution of the problem, approaches and attempts to resolve it in domestic and foreign economic literature), systematic and historical analysis (to establish and evaluate the historical background of the launch and stabilization processes in terms of innovation in Ukraine and other countries).

Results. The trends and mechanisms of realization of innovation policy in Germany, Poland, Russia and Ukraine are

---

defined. It has been characterized the potential need for promotion of innovative activities to stabilize the national economy. The features of Ukrainian market of scientific and technical products are characterised. The three-tier system of realization of innovation policy is revealed.

Keywords: *innovation; innovative management; innovative development; economic system; balance; stability; homeostasis.*

JEL classification: G18, O30

Вступ

На жаль, до сьогодні в Україні не вдалося створити в економіці таке ринкове середовище, де б економічні суб'єкти провадили власну діяльність в однакових умовах. Зрозуміло, що визначальними мають бути інтереси підприємства, проте у межах однакових для всіх «правил гри».

Держава все ще адміністративно продовжує керувати майже всіма сферами економічної діяльності. Участь влади в економіці призводить до перенесення комерційних відносин у діяльність державних органів управління. А отже, недофінансованими залишаються програми соціального та гуманітарного спрямування, а також, як не дивно, інноваційного розвитку країни. Як результат, від цього страждає майбутнє України.

До кола внутрішніх проблем додалися і зовнішні фактори впливу. Адже значна частка суспільних процесів тепер регулюються не лише законодавством України, а й міжнародними нормами та політичними і економічними утвореннями. В умовах всеохопної глобалізації відбувається відтік капіталу та праці до більш розвинених країн (де умови перебування та розвитку більш комфортні). Нездатність реагувати та враховувати світові процеси в нашій політиці розвитку призводить до занепаду інфраструктури та соціальної сфери України.

Питанням розвитку національного господарства, економічного потенціалу та інноваційного розвитку економічних систем присвячено праці відомих вітчизняних учених: В. М. Геєця [1], С. А. Єрохіна [2], М. М. Єрмошенка [2], В. Я. Шевчука [5], Г. К. Ялового [7], та зарубіжних В. Парето [3], Д. Сакса [4], Й. Шумпетера [6].

Мета та завдання статті

Метою статті є виявлення умов стабілізації національної економіки. При цьому має забезпечуватися структурна динаміка, економічне зростання, триступенева система реалізації інноваційної політики. Для досягнення мети дослідження поставлені такі завдання: розкрити механізми реалізації інноваційної політики в провідних країнах світу, розкрити стан справ в Україні, визначити роль держави при реалізації інноваційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження

Україна є потенційно самодостатньою країною. Остання втілюється у тому, що вітчизняна економіка може розвиватися самостійно, без огляду на зовнішні чинники, а тільки спираючись на внутрішній ринок і внутрішній попит.

Сьогодні українська система управління характеризується розбіжністю між декларованими ідеалами та практикою їх утілення у реальні норми, механізми та інституції діяльності влади. Вона відтворює попередній, адміністративний тип управління соціально-економічними та суспільно-політичними процесами. Проте якісна зміна соціальних відносин, безумовно, ставить нові вимоги до системи управління розвитком держави. Управління розвитком має відповідати наявному стану "зрілості" суспільства, що обумовлено його культурно-історичним досвідом та особливостями перехідного періоду [5].

Підтвердженням висловлених міркувань може бути ситуація, яка склалася в Україні останнім часом. Хоча всі розуміють, що вийти з кризи можна тільки за умови активізації інвестиційного процесу, виходу так і не знайдено.

Практично всі цивілізовані країни витрачають на державну підтримку науково-технічної діяльності приблизно рівні частки валового суспільного продукту. Однак різна спрямованість та механізми реалізації інноваційної політики визначають і суттєву відмінність у кінцевих наслідках. Наприклад, Німеччина, що має високоорганізовану систему державних дослідницьких установ і промислових структур, схильних до інновацій, основні фінансові ресурси спрямовує на забезпечення механізмів поєднання потенціалів та комерційних інтересів державних науково-дослідних установ та промислових інноваційних фірм. Найбільш складною частиною цих механізмів є завдання поєднання інтересів державних та комунальних органів управління. Якщо для останніх головними є фактори розміщення виробництва, то для державних – інноваційна активність підприємств як елемент державної промислової політики. Ситуація ускладнюється тим, що на державному рівні потрібне узгодження

національних та наднаціональних (Європейський Союз) інтересів. Це породжує проблему координації державної інноваційної політики як одного із головних чинників збереження міждержавної конкурентоздатності національного виробництва [1].

До кола завдань управлінських органів, які реалізують державну інноваційну політику Німеччини, входять також аналіз діяльності та визначення стратегічних напрямків розвитку інноваційних структур. Створений з цією метою спеціальний консультативний орган орієнтує всіх учасників інноваційних процесів на довготривалу перспективу.

Головною метою інноваційної політики Республіки Польща є інтенсифікація впровадження нових технологічних та організаційних рішень у царині матеріального виробництва, експлуатації та послуг.

Останніми роками систему фондів підтримки інноваційної діяльності сформовано й у Росії. Зокрема, створено Фонд сприяння розвитку малих форм підприємництва науково-технічної сфери (0,5 % від асигнувань на науку у федеральному бюджеті), Російський гуманітарний фонд (0,5 % від асигнувань на науку у федеральному бюджеті), Галузеві позабюджетні фонди (відрахування від собівартості продукції), Російський фонд технологічного розвитку (25 % від загальної суми галузевих позабюджетних фондів). Поступово відпрацьовується система регіонального фінансування інноваційної діяльності через формування спеціальних управлінських структур та регіональних відділень Федерального фонду підтримки підприємництва та розвитку конкуренції й Фонду сприяння розвитку малих форм підприємництва науково-технічної сфери. При цьому передбачаються певні квоти на підтримку регіонального інноваційного бізнесу. Певний інтерес викликає й досвід Москви в організації системи фінансування науки та технічного розвитку, в основу якої покладено принципи зацікавленості всіх учасників інноваційного процесу, програмно-цільовий характер фінансування, відплатний принцип надання фінансових ресурсів [2].

Своєрідною формою підтримки інноваційної діяльності в Україні можна вважати функціонування «The Science and Technology Center in Ukraine» (Українського науково-технологічного центру – УНТЦ), який створений на основі міжурядової угоди між Україною, Канадою, США, Швецією. За час функціонування УНТЦ у межах виконання урядових програм та співпраці з провідними приватними агенціями Канади, Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки через УНТЦ було профінансовано близько 1048 науково-дослідних проектів на суму понад 149,8 мільйонів доларів. Усі кошти, які надходять до України, спрямовуються у формі грантів тим розробникам, які купують або розробляють сучасне устаткування. Особливістю системи фінансування в УНТЦ є те, що кожен науковий співробітник, одержавши право участі в проекті, отримує індивідуальний грант і право витратити виділені кошти на свій розсуд. Середній розмір грантів УНТЦ складає 100-120 тис. дол. (таких близько 40 %), а більш вагомий – 150-200 тис. дол.

Основними напрямками фінансування в УНТЦ є розробки, пов'язані зі створенням нових матеріалів (15,3 %), експериментальними технологіями (14,1 %), вимірювачами (10,6 %). Інші проекти за напрямками науково-технічної діяльності (фундаментальні дослідження, охорона довкілля, транспорт, медицина, зв'язок, інформація тощо) охоплюють від 7 до 15 % загальних обсягів фінансування по УНТЦ [5].

Незважаючи на потенційну потребу в активізації інноваційної діяльності задля стабілізації національної економіки продовжується скорочення підрозділів науки на всіх підприємствах більшості галузей. Ситуація погіршується тим, що йде активне розукрупнення в ході приватизації більших промислових комплексів, унаслідок чого вони втрачають власні дослідницькі структури. Така ситуація притаманна всім країнам СНД. Наприклад, зараз у Росії наукові дослідження проводять лише 10 % підприємств, проектно-конструкторські розробки – 25 %, дослідно-експериментальні – 15 %. Лише 10 % підприємств купують ліцензії, ноу-хау, технології та інші типи нової виробничої інформації; близько 15 % – впроваджують нові технології, половина з яких спрямовані на енергозбереження. Витрачають кошти на автоматизацію виробництва 8 % підприємств, приблизно 10 % упроваджують нові види комплектуючих [14].

Потужні системи типу науково-технічних комплексів, які домінують на всіх світових ринках, здатні не тільки розвивати дослідницькі сектори, а й залучати до сфери своїх інтересів дрібний дослідницький бізнес. Держава має створити відповідні господарські та фінансові механізми, які зможуть сприяти найбільш активно працюючим господарським структурам долучатись при підтримці значних промислових та фінансових капіталів до процесів створення та впровадження нововведень. Важливо те, що в такому разі є можливість, не доводячи до банкрутства, створити “критичну масу” консолідованих капіталів, що будуть підтримувати ринково орієнтовані дослідження та дослідницькі структури, без чого неможливо створити конкурентоздатне виробництво. Іншим важливим напрямком створення факторів для поживлення інноваційної діяльності є формування клімату інвестиційної зацікавленості інвесторів різних форм власності в інноваційні проекти. Інноваційна діяльність є важливим проектом інвестування в усіх цивілізованих країнах світу. Інвестиції, у тому числі й іноземні, стали суттєвим елементом державного інноваційного механізму [2].

Наприклад, уряд США зараз доклав чимало зусиль для збільшення привабливості інвестицій в інноваційні проекти. При цьому враховувалось, що основним суб'єктом інвестування є приватний сектор, зацікавлений у швидкій окупності інвестицій, а також те, що основними проектами інвестування є переважно невеликі фірми, які займаються комерціалізацією результатів прикладних досліджень та дослідно-конструкторських розробок на тих стадіях інноваційного процесу, коли первісний відсів ідей вже минув, потенційна ринкова цінність нововведень визначена.

Якщо ми хочемо, щоб Україна була цивілізованою країною, то ми повинні, як і усі країни світу, при реалізації інноваційної політики орієнтувати управлінські структури на виконання функцій координації, регулювання та стимулювання. Однак, слід враховувати, що вітчизняний ринок науково-технічної продукції має низку особливостей: виробники науково-технічної продукції, як правило, виступають монополістами на цьому ринку внаслідок традиційно жорсткої спеціалізації; більшість споживачів науково-технічної продукції – відомчі органи й підприємства, які теж є монополістами внаслідок виробничих зв'язків, що склалися; низький рівень конкуренції на цьому ринку визначає монополю високі ціни на продукти науково-технічної діяльності.

Важливо враховувати й те, що суб'єкти підприємництва майже завжди прагнуть найшвидше отримати прибуток. Таким гравцям на ринку не притаманна стратегічна орієнтація, яка передбачає врахування інноваційних факторів. У цих умовах використання державних важелів управління інноваційними процесами стає особливо важливим, що не усуває використання ринкових важелів їх активізації. Основним завданням інноваційної діяльності управлінських органів держави є стимулювання скорочення життєвого циклу продукту та пришвидшення оновлення технічного та технологічного рівня виробництва.

Загалом інноваційно-інвестиційний процес має спільну та взаємозалежну сферу реалізації, найтіснішим чином пов'язану із завданням стабілізації національної економіки. При цьому має забезпечуватися структурна динаміка, стабілізація очікувань, триступенева система реалізації інноваційної політики.

На першому ступені держава повинна концентрувати зусилля перш за все на впровадженні наслідків фундаментальних досліджень, які в різноманітних формах можуть пропонуватись дослідницькими структурами. Одночасно держава повинна забезпечити функціонування інформаційних потоків, системи середньо- та довгострокової оцінки інновацій (експертиза, експертні заради, комісії тощо), а також широке громадське обговорення нововведень з метою сприяння розповсюдженню інновацій (пробні ринки для нових виробів тощо).

На другому ступені інноваційного циклу держава сприяє розповсюдженню нововведень, по-перше, у тих галузях, яким притаманна проєктивна непідготовленість підприємств до ризику (ядерна енергетика, космонавтика), по-друге, там, де внаслідок нецивілізованої конкурентної ситуації на світовому ринку новітні технології або погано використовуються, або взагалі зникають із національного технологічного ринку (біотехнологія тощо), по-третє, у сфері підготовки кадрів, спроможних приймати трансформаційні рішення [5].

Загалом рівень ноу-хау в організації трансформаційних процесів – один з вирішальних факторів сприйняття та переробки інформації про динаміку в державі інноваційної діяльності. У створенні механізму сприяння такій діяльності особливо важливе значення має фінансове забезпечення процесів впровадження новацій, технологій, функціонування ринку ризикового капіталу. При цьому механізми залучення на внутрішній ринок зарубіжних ліцензій мають бути побудовані так, щоб стимулювати залучення лише таких розробок, які або забезпечують створення наступних генерацій продукції та технологій, або розвиток із залученням національного наукового потенціалу виробництв подвійних технологій [10].

Водночас доцільно спрямовувати державні інвестиції в ті проекти, які, підвищуючи конкурентоспроможність масових виробництв, активно залучають на коопераційних засадах кошти недержавних виробничих та фінансових структур. Загалом при формуванні та реалізації державної інноваційної політики слід враховувати зміну природи сучасного науково-технічного та економічного комплексу національної економіки, що знаходить свій вияв, по-перше, у зростаючій інтернаціоналізації та глобалізації ринків (загальноєвропейський, північноамериканський та таке інше). По-друге, насиченні економіки новими технологіями, що потребує зміни форм організації їх використання та створення нових механізмів виживання в зміненому конкурентному середовищі. При цьому держава повинна нести повну фінансову відповідальність за розвиток фундаментальних досліджень. По-третє, необхідно враховувати зміни орієнтації смаків споживачів при скороченні життєвого циклу продукту [7].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Високорозвинені країни посилюють свою домінуючу роль через використання новітніх знань та впровадження інновацій. Інші країни, які не володіють цими знаннями та вміннями, потрапляють до них у залежність. А залежність ця полягає у розрахунку за блага цивілізації дешевою робочою силою,

---

природними ресурсами та іншим національним багатством.

Тому гостро постає необхідність в обґрунтуванні нової концептуальної моделі розвитку України. Новітня модель розвитку нашої країни має передбачати шляхи переформатування національної економіки, з огляду на наявну матеріально-технічну базу, природно-географічні та кліматичні умови, знання та інтелект. Адже лише інновації можуть відродити та розвинути економіку України.

Отже, при формуванні концепції управління інноваційною діяльністю ми виявили й структурували всі її елементи: визначили їх сьогодинішній стан і взаємозалежність, відповідність умовам, що склалися, й можливість адаптації до змін, які відбуваються, здійснили вибір адекватних засобів ефективного управління інвестиційною діяльністю та її елементами.

Це дозволило окреслити систему трансформації та визначити необхідне для її нормального функціонування забезпечення. А також виявити вектор, що забезпечить стійкість економічної системи та дасть змогу вибудувати національну інноваційну модель розвитку.

Список літератури

1. Геєць, В. М. Інноваційні перспективи України: монографія / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Константа, 2006. – 272с.
2. Організаційно-економічні аспекти інноваційного оновлення національного господарства: наук. монографія/ наук. ред. М. М. Єрмошенко, С. А. Єрохін. – К.: НАУ, 2008. – 216 с.
3. Парето, В. Курс політичної економії / В. Парето. – Л: 1906. – 801 с.
4. Сакс, Д. Макроекономіка. Глобальний аспект/ Д. Сакс. - М.,2005. – 848 с.
5. Шевчук, В. Я. Формування інноваційної моделі сталого розвитку України в посткризовий період/ В. Я. Шевчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html/>. – Заголовок з екрана.
6. Шумпетер, Й. Економічне вчення і метод: історичний огляд / Й. Шумпетер. – Л., 1954. – 401с.
7. Яловий, Г. К. Сутність інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства/ Г. К. Яловий, С. В. Колесок, О. В. Іваницька. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.kushnir.mk.ua>. – Заголовок з екрана.
8. Akamatsu, K. A historical pattern of economic growth in developing countries / K. Akamatsu // Journal of Developing Economies. – 1962. – Vol. 1(1). – P. 3–25.
9. Aspinwall, R. Handbook for Innovation Strategy/ R. Aspinwall. – W., 2005. – 145p.
10. Freem, R. The Economics of Technological Innovations/ R. Freem. -L.,2005. – 105 p.
11. Mensch, G. Das technologische Patt: Innovationen überwinden die Depression/ G. Mensch . - Frankfurt-a-M. 1975. englische Ausgabe (in USA): Stalemate in Technology: Innovations Overcome the Depression. Cambridge, Massachusetts, 1979.
12. Palmer, J. The deficit dilemma Budget policy/ J. Palmer. – W., 2006. – 159 p.
13. Фінансовий портал «Мінфін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/infl/?2014>.

References

1. Heiets', V. M. (2006). *Innovatsijni perspektivy Ukrainy*. Kharkiv: Konstanta.
2. Yermoshenko, M. M. & Yerokhin, S. A. (2008). *Orhanizatsijno-ekonomichni aspekty innovatsijnoho onovlennia natsional'noho hospodarstva*. Kyiv : NAU.
3. Pareto, V. (1906). *Kurs politychnoi ekonomii. Globalnyi aspekt*.
4. Saks D. (2005). *Makroekonomika. Hlobal'nyj aspekt*.
5. Shevchuk, V. Y. (2010). *Formuvannia innovatsijnoi modeli staloho rozvytku Ukrainy v postkryzovij period*. Retrieved from : <http://soskin.info/ea/2010/1-2/20103.html>.
6. Shumpeter, J. (1954). *Ekonomichne vchennia i metod: istorychnyj ohliad*, 401.
7. Yalovjy H. K., Kolesok S. V., Ivanyts'ka O. V. (2000). *Sutnist' innovatsijno-investytsijnoho potentsialu pidpryemstva*. Retrieved from : <http://nauka.kushnir.mk.ua>.
8. Akamatsu, K. A. (1962). Historical pattern of economic growth in developing countries. *Journal of Developing Economies*, 1(1), 3-25.
9. Aspinwall, R. (2005). *Handbook for Innovation Strategy*.
10. Freem, R. (2005). *The Economics of Technological Innovations*.
11. Mensch, G. (1979). *Das technologische Patt: Innovationen überwinden die Depression*. Frankfurt a.M..
12. Palmer J. (2006). *The deficit dilemma Budget policy*.
13. *Finansovij portal «Minfin»*. Retrieved from <http://index.minfin.com.ua/index/infl/?2014>.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2016 р.